

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Кафедра психологічної та педагогічної антропології

УХВАЛЕНО

На засіданні кафедри освітології та
інноваційної педагогіки
Від «17» січня 2023 протокол № 7

В.о. завідувача кафедри
освітології та інноваційної педагогіки

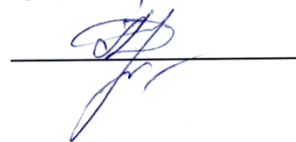

УХВАЛЕНО

На засіданні кафедри психологічної та педагогічної
антропології
Від «09» лютого 2023 протокол № 6

Зав кафедри.

проф. І. І. Дорожко

ПРОГРАМА
кваліфікаційного іспиту з педагогіки та психології

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035.041 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська)

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

I. Пояснювальна записка

Кваліфікаційний іспит з педагогіки та психології (КІПП) – комплексна перевірка теоретичної і практичної фахової підготовки слухачів-випускників, вид підсумкового контролю, метою якого є встановлення відповідності рівня знань, умінь, навичок і компетенцій слухача, набутих у результаті навчання, стандартам вищої освіти. Організація та проведення кваліфікаційного іспиту здійснюється згідно «Положення про організацію та проведення атестації на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» і «магістр» ХНПУ імені Г.С. Сковороди

від 21.12.2020 р.

http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_organizaciyu_ta_provedennya_atestazii.pdf

Кваліфікаційний іспит з педагогіки та психології є продовженням освітнього процесу, складовою частиною завершального етапу підготовки здобувачів вищої освіти.

Проведення кваліфікаційного іспиту з педагогіки та психології для присвоєння кваліфікації здобувача здійснює кваліфікаційна комісія.

Учасниками кваліфікаційного іспиту з педагогіки та психології є: здобувач освіти, кваліфікаційна комісія, яка складається з голови, членів комісії та технічного секретаря. Присутніми на кваліфікаційному іспиті також можуть бути ректор, проректор, декан факультету, представники студентського самоврядування, навчального відділу та випускової кафедри.

Мета кваліфікаційного іспиту – визначити рівень засвоєння здобувачами теоретичних знань і практичних умінь із педагогіки та психології, уміння самостійно аналізувати складні явища та процеси, активно використовувати набуті знання у професійній і суспільній діяльності.

Мета КІПП обумовлює і його функції, головною із яких є контроль і оцінювання знань, отриманих здобувачем протягом навчання, зокрема перевірку методологічних принципів, проблем і положень педагогіки та психології, а також умінь їх реалізовувати в практичній діяльності.

Навчальна функція полягає у сприянні поглибленню, розширенню, удосконаленню та систематизації знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти з педагогіки та психології. Стимулююча – передбачає схвалення досягнутих студентами успіхів та формування позитивної мотивації до їх удосконалення навчання, сприяє розвитку почуття відповідальності за результативність. КППП виконує ще й важливу виховну функцію, яка спрямована на формування дисциплінованості, організованості, вмінь самодисципліни, позитивного ставлення до навчання, формування потреби в постійній самоосвіті та самовдосконаленні.

КППП дозволяє найбільше вичерпно з'ясувати позитивний досвід і недоліки в організації, змісті й методиці викладання педагогіки та психології, а також самостійної роботи здобувачів освіти.

Форма проведення – усна, за білетами.

Екзаменаційний білет з кваліфікаційного іспиту з педагогіки та психології містить три питання: перше та друге – з педагогіки (теоретичні засади виховання й навчання), третє – з психології (загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, соціальна психологія).

На кожному екзаменаційному білеті проставляють № протоколу засідання кафедри, дату затвердження, білет скріплюється підписом голови кваліфікаційної комісії.

I. Критерії оцінювання

Оцінювання результатів складання КППП здійснюється в порядку, передбаченому прийнятою в ХНПУ імені Г. С. Сковороди системою контролю знань – за 100-бальною шкалою:

1. 90 – 100 балів – повна, змістовна відповідь із незначними помилками;
2. 74 – 89 балів – змістовна відповідь із незначними помилками;
3. 60 – 73 бали – чітка відповідь, але зі значними недоліками;
4. менше 60 балів – **незадовільно** – незадовільна відповідь, здобувач не засвоїв навчальний матеріал у межах програм із навчальної дисципліни.

Оцінку кваліфікаційного іспиту виставляє кожен член комісії.

Рішення кваліфікаційної комісії про оцінку знань, виявлених під час складання іспиту приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос голови кваліфікаційної комісії є вирішальним.

Повторне складання (перескладання) кваліфікаційного іспиту з педагогіки та психології з метою підвищення оцінки не дозволяється.

У тих випадках, коли складання кваліфікаційних іспитів не відповідає вимогам рівня атестації, кваліфікаційна комісія приймає рішення про те, що здобувач є не атестованим, про що робиться запис у протоколі засідання комісії.

Здобувач, який отримав незадовільну оцінку під час складання КІПП, відрховується з університету. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

У разі одержання незадовільної оцінки на кваліфікаційному іспиті з педагогіки та психології здобувач позбавляється права продовжувати складання решти іспитів (іспит зі спеціальності, захист наукового дослідження).

Якщо здобувач не з'явився на іспит у відомості робиться запис «не з'явився».

Здобувачам, які не склали кваліфікаційний іспит з педагогіки та психології з поважної причини, про що є документальне підтвердження, ректором університету може бути продовжений термін навчання до наступного засідання кваліфікаційної комісії зі складанням КІПП, але не більше, ніж на один рік.

III. Питання кваліфікаційного іспиту з педагогіки та психології

Питання з педагогіки (теоретичні засади виховання й навчання)

1. Педагогіка як наука, її становлення і розвиток. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки.
2. Педагогічна діяльність: сутність, складові, стиль педагогічної діяльності.
3. Педагогічна майстерність: поняття, її складові.
4. Сутність і компоненти педагогічної техніки.
5. Педагогічне спілкування: поняття, види. Правила педагогічного спілкування.
6. Сутність процесу виховання, його особливості. Проблема мети виховання та розвитку особистості.
7. Принципи процесу виховання (принцип гуманізму виховання, цілісного підходу до виховання).
8. Ідея гуманізму в педагогічній теорії.
9. Принцип національного виховання: суть, мета, особливості реалізації.
10. Принцип індивідуального підходу до дитини у процесі виховання: суть, мета, особливості реалізації.
11. Проблема інклюзивної освіти в Україні. Особливості роботи з дітьми з інвалідністю.
12. Принцип стимулювання особистості до самовиховання: суть, мета, особливості реалізації.
13. Принцип соціальної орієнтації виховання: суть, мета, особливості реалізації.
14. Розумове виховання, мета, завдання, шляхи реалізації. Формування наукового світогляду.
15. Громадянське виховання: мета, завдання, шляхи реалізації. Громадське і правове виховання. Мета, завдання, шляхи реалізації.
16. Фізичне виховання школярів: мета, завдання, зміст і форми роботи.
17. Трудове виховання і професійна орієнтація учнів. Формування економічної культури учнів.
18. Моральне виховання школярів: мета, завдання, зміст і форми роботи.
19. Естетичне виховання школярів: мета, завдання, зміст і форми роботи.
20. Екологічне виховання школярів: мета, завдання, зміст і форми роботи.
21. Методи виховання. Характеристика методів формування свідомості особистості. Народна педагогіка про значення слова у вихованні.
22. Методи виховання. Методи організації діяльності та формування досвіду поведінки школярів.
23. Методи виховання. Методи стимулювання діяльності і поведінки учнів. Обґрунтувати вибір методів.
24. Характеристика організаційних форм виховної роботи (масові, групові та індивідуальні).
25. Позашкільна та позакласна виховна робота.
26. Загальна характеристика дитячого колективу і шляхи його формування.
27. Шляхи згуртування дитячого колективу.
28. Діяльність дитячих громадських організацій.

29. Спільна виховна робота школи та сім'ї. Виховна робота класного керівника: зміст, напрями, форми.
30. Фактори, що зумовлюють розвиток особистості.
31. Процес навчання, його особливості і функції.
32. Свідомість і активність учня як принципи навчання. Самостійна робота учнів: сутність, значення, способи організації.
33. Сутність принципу виховуючого навчання, шляхи його реалізації на уроці.
34. Принцип індивідуального підходу до учнів у навчанні: сутність, шляхи реалізації. Організація диференційованого навчання.
35. Сутність принципу легкості і доступності в навчанні, шляхи його реалізації на уроці.
36. Сутність принципу зв'язку навчання з життям, шляхи його реалізації на уроці.
37. Сутність принципу розвиваючого навчання, шляхи його реалізації на уроці.
38. Сутність принципу міцності засвоєння знань школярами, шляхи його реалізації на уроці.
39. Зміст шкільної освіти. Питання стандартів освіти. Система освіти і виховання в Україні.
40. Документи, що визначають зміст освіти.
41. Методи навчання, їх функції. Обґрунтувати різноманітні підходи до класифікації методів.
42. Характеристика словесних, наочних та практичних методів. Характеристика активних та інтерактивних методів навчання.
43. Методи навчання за характером навчально-пізнавальної діяльності. Фактори, від яких залежить вибір методів навчання.
44. Способи організації навчальної діяльності школярів на уроці. Групова робота на уроці. Взаємонавчання учнів.
45. Характеристика засобів навчання.
46. Форми організації навчання. Урок як форма організації навчання, типи, структура.
47. Вимоги до уроку.
48. Особливості побудови уроків різного типу. Завдання, структура, вимоги до уроку.
49. Нетрадиційні уроки: суть, мета та види.
50. Допоміжні та супутні форми організації навчання.
51. Види навчання. Догматичне та пояснювально-ілюстративне навчання.
52. Психолого-педагогічна характеристика проблемного навчання. Сутність, вимоги, методи, умови успішної організації проблемного навчання.
53. Програмоване навчання. Види програм. Алгоритмізація навчання.
54. Сутність, основні ідеї педагогіки співробітництва.
55. Інформаційні технології навчання. Дистанційне навчання.
56. Особистісно-орієнтовані технології навчання.
57. Авторські технології навчання.
58. Сутність, види, форми контролю навчально-пізнавальної діяльності учнів.
59. Вимоги до контролю навчально-пізнавальної діяльності учнів.
60. Новації, інновації в освіті.

Питання з психології

(для всіх факультетів за винятком педагогічного і дошкільного)

1. Предмет, завдання, значення вікової та педагогічної психології.
2. Внесок Харківської школи психологів у розвиток психологічної науки.
3. Методи дослідження вікової і педагогічної психології.
4. Основні закономірності психічного розвитку.
5. Теорії психічного розвитку.
6. Спадкові, природжені властивості організму як передумова психічного розвитку. Вплив середовища на психічний розвиток.
7. Періодизація психічного розвитку дитини. Взаємозв'язок вікових періодів.
8. Психічний розвиток дитини до вступу її до школи.
9. Психологічна готовність дитини до школи.
10. Розвиток і особливості пізнавальних процесів у молодших школярів.
11. Формування особистості молодшого школяра в процесі навчання і виховання.
12. Психолого-педагогічна характеристика особистості підлітка. Психологічні новоутворення у підлітковому віці.
13. Порівняльна характеристика пізнавальних процесів молодшого школяра і підлітка.
14. Порівняльна характеристика емоційно-вольової сфери молодшого школяра і підлітка.
15. Психологічна характеристика асоціальних підлітків. Причини девіантної поведінки «важкого» підлітка як надзвичайні прояви загальних закономірностей розвитку особистості.
16. Психологічна характеристика старшокласників. Соціально-психологічні умови формування особистості у юнацькому віці.
17. Розвиток пізнавальних процесів у старшокласників.
18. Розвиток уваги та сприймання у школярів.
19. Особливості пам'яті та уяви у школярів.
20. Розвиток і особливості розумової діяльності учнів.
21. Динаміка емоційно-вольової сфери школярів.
22. Внесок Л. С. Виготського, Г. С. Костюка, С. Л. Рубінштейна у розв'язання проблеми про взаємозв'язок навчання, виховання і психічного розвитку дитини.
23. Мотиви навчання та їх взаємозв'язок.
24. Психологічна характеристика процесу навчання.
25. Психологічні причини неуспішності школярів у процесі навчання. Шляхи їх подолання.
26. Психологія індивідуального підходу до дитини у процесі навчання і виховання.
27. Проблема взаємовідносин з однолітками і дорослими у шкільному віці.
28. Виховання і самовиховання. Шляхи самовиховання особистості.
29. Психологія педагогічної діяльності і особистості вчителя.
30. Педагогічні здібності сучасного вчителя. Психологічні основи педагогічного такту.

Література

Педагогіка

Базова

1. Башкір О.І. Теорія виховання. Навчально-методичний посібник. Х., ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2016, 90с.
1. Башкір О.І., Васильєва С.О., Собченко Т.М. Дидактика. Навчально-методичний посібник. Харків . ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2016, 163с.
2. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, О. М. Іонова, В. І. Євдокимов [та ін.] ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди ; за ред. І. Ф. Прокопенка. – 3-тє вид., допов. і переробл. – Харків : ХНПУ, 2018. – 457 с.
3. Педагогіка: баз. Підручник для студ. Вищ. Навч. Закладів III-IV рівнів акредитації. За ред.. І.Ф. Прокопенка. Х., Фоліо, 2015, 572с.
4. Твердохлеб Т.С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи. Х. ХНПУ імені Г.С. Сковороди 2017, 151с.

Допоміжна

1. Башкір О.І., Масич С.Ю., Педагогіка. Харків, ХНПУ м. Г.С. Сковороди, 2016. 106с.
2. Ворожбіт-Горбатюк В. В. Огляд програми «Педагогіка успіху» / В. В. Ворожбіт-Горбатюк // Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 22–23 лют. 2019 р. / ГО «Інститут інноваційної освіти» ; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. – Київ : ПО, 2019. – С. 8–10.
3. Калашнікова Л.М. Кондратьєва Т.С. Інтегрований урок як засіб активізації пізнавальної активності учнів. Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі : матеріали науково-практичної конференції молодих учених (15-16 травня 2019 р.)/ за ред. Н. О. Пономарьової, О. А. Жерновникової. Харків : Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2019. 270 с С.112-114
4. Калашнікова Л.М. Майстрюк І.С. Пізнавальне завдання як засіб формування дієвих знань школярів. Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі : матеріали науково-практичної конференції молодих учених (15-16 травня 2019 р.)/ за ред. Н. О. Пономарьової, О. А. Жерновникової. Харків : Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2019. 270 С.123-125
5. Калашнікова Л.М. Кондратьєва Т. С. Дослідницькі завдання як засіб формування дослідницьких умінь здобувачів вищої освіти. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м.Харків 12 грудня 2019 р.)/ [упоряд. : Кін О.М., Пісоцька М.Е., Ткачова Н.О.]. –Харків, 2019. -32 С. 407-410
6. Прокопенко І. Ф. Національно-патріотичне виховання і педагогіка миру / І. Ф. Прокопенко // Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 29 квіт. 2020 р. / Комун. закл. вищої освіти " Дніпровська акад. неперервної освіти". – Дніпро : Охотнік, 2020. – С. 127–128.

Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи

Базова

1. Вишневський О. теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич, коло, 2006р. – 604с.
2. Педагогіка: баз. Підручник для студ. Вищ. Навч. Закладів III-IV рівнів акредитації. За ред.. І.Ф. Прокопенка.Х., Фоліо., 2015, 572 Х. ОВС, 2006. 224 с.
3. Педагогічна майстерність учителя: навчальний посібник. За ред. В.М Гриньова, С.Т. Золотухіна.
- 4.Твердохлеб Т.С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи. Х. ХНПУ імені Г.С. Сковороди – 151с.

Допоміжна

1. Сисоєва С.О., Поясок Т.Б. Психологія та педагогіка: підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форми навчання. К., Міленіум, 2005. 520с.
2. Особистість майбутнього вчителя. Гриньов В.Й., Лебедева В.В., Наумов І.І. та ін. Харків, 2014. 187с.
3. Пальчевський С.С. Педагогіка. К. Каравелла, 2008. 496с.
4. Педагогічна майстерність учителя: навчальний посібник для студентів, викладачів, учителів. Х., Видаєник Шуст А.І. - 252с.
5. Педагогічна майстерність. Хрестоматія. упорядник І.А. Зязюн, Н.Г. Базілевич, Т.Г. Дмитренко.К., Вища школа ,2006, 606с.

6. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. Посібник. Л.В. Кондрашова, О.А. Пермякова, Н.І. Зеленкова, Г.Ю. Лаврешена. К. Знання, 2006. 252с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України;
2. <http://www.pu.ac.kharkov.ua/> – Сайт Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди;
3. <http://nbuv.gov.ua/> – Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського;
4. <http://www.dnpgb.gov.ua/> – Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського;
5. <http://korolenko.kharkov.com/> – Сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка;
6. <http://www.osvita.org.ua/> – Освітній портал – освіта в Україні, освіта за кордоном;
7. <http://ostriv.in.ua/> – Освітній шкільний інтернет-портал «Острів знань»;
8. <http://www.edu-post-diploma.kharkov.ua/> – Офіційний сайт Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»;
9. <http://guonkh.gov.ua/> – Офіційний сайт Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації;

Психологія за професійним спрямуванням

Основна

1. Варій М. Й. Психологія : навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 288 с.
2. Вікова та педагогічна психологія. / За ред. О. В. Скрипченка. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Заброцький М.М. Основи вікової психології: навч. посіб. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 112 с.
4. Карпенко Є. В. Вікова та педагогічна психологія: актуальні студії сучасних укр. учених : навч. посіб. – Дрогобич : Посвіт, 2014. – 150 с.
5. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія: (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – Київ : Центр навч. л-ри, 2005. – 128 с.

Додаткова

1. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Київ : Каравела, 2009. – 448 с.
2. Левченко Я. Е. Формування професійної спрямованості особистості майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти): монографія. – Харків : ХНПУ, 2012. – 416 с.
3. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія: навч. посіб. - К. : МАУП, 2007 - 256с.
4. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: [програмні основи, змістові модулі, інформ. забезпечення] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Суми : Унів. кн., 2007. – 352 с.
5. Психологія : навч. посіб. для підготовки до іспиту / І. І. Дорожко, С. О. Микитюк; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди – Харків : ХНПУ, 2017. – 224 с.
6. Психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко, Т. Б. Хомуленко, М. А. Кузнецов [та ін.]. – Харків : Фоліо, 2012. – 863 с.
7. Самошкіна Л. М. Вікова психологія: навч. наочний посіб. з мультимедійним курсом : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2006. – 247 с.
8. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. – К. : Вища шк., 2004. – 236 с.

